

Gedragsproblemen bij mensen met een LVB: begeleiding en behandeling vanuit het perspectief van cliënt en context

Robert Didden

Amsterdam, 5 juli 2017

Radboud University Nijmegen

Richtlijnontwikkeling Verstandelijk
Gehandicaptensector

Richtlijnen
effectieve interventies

HOGREFE

Maakt de aanpassing verschil?

- Naar die vraag is weinig onderzoek gedaan.
- Project Viersprong-Prisma:
Gezinnen krijgen MST of MST-LVB (Annemarieke Blankenstijn et al.)

Eerste bevindingen

MST-LVB gunstig effect op:

- Politiecontacten
- Regeloverschrijdend gedrag

Effectiever t.o.v. gewone MST:

- Opvoedvaardigheden
- Gezinsrelaties, Netwerk ondersteuning
- Prosociale vrienden, Gedragsproblemen
- Thuis wonen

- **(F)ACT – LVB**: positieve bevindingen (project De Borg & Idris) (Laura Neijmeijer)
- *Tubantia* 5 juli 2017: 'Almeloër (IQ 65) uit crimineel milieu gehaald'

Richtlijnen risicomanagement LVB

(Nijman, Didden & Hesper, 2017, KFZ)

Naar meer aandacht voor emotioneel functioneren in de forensische zorg voor LVB (responsiviteit):

Hoe kijk je aan tegen een cliënt die anderen bedreigt:

-symptoom van antisociale persoonlijkheid?

of

-uitdrukking van laag niveau van functioneren ('overvraging')?

== Externaliserend gedrag leidt niet zelden tot meer inperking, repressie en verbreken van contact met begeleiders

Zelfredzaamheid, emotioneel functioneren, risicofactoren

- Adaptieve Vaardigheden Verstandelijke Beperking
(Jonker, Goedhard, Kruisdijk, & Nijman, 2016)
- SEO-R²
- Dynamic Risk Outcome Scales (Drieschner & Hesper)
- Historisch, Klinisch, Toekomst (HKT)
- N = 157, 10 instellingen
(forensisch, VG)

Enkele bevindingen

- Hoe meer vaardigheidstekorten en lager emotioneel niveau, hoe hoger het risico op externaliserend gedrag
- Ongunstige AVVB, SEO en DROS scores voorspellen agressie tijdens opname (let wel: context is niet gemeten)
- Lage tot matige samenhang tussen IQ en zelfredzaamheid, emotioneel functioneren, risicofactoren

= Implementatie in forensische en VG-instellingen: coaching, scholing, instrumenten, etc.

PRO-project voor 'extreem acting out' gedrag

- Intensive (orthopedagogische) begeleiding aan 25 mensen met LVB en hoog risico en 'exteem acting out gedrag'
- ASVZ, Pluryn, Trajectum & CCE & financiers
- Basisinterventie: Triple-C (Van Wouwe, Van de Weerd, et al.; ASVZ)

Interviews, vragenlijsten, observatie (Embregts & Didden, i.v.)

- QoL, kwaliteit interacties, risicofactoren, leefklimaat, analyse agressie-incidenten

Aandacht voor context en ondersteuning: Leefklimaat

Trajectum: jaarlijkse metingen (ROM) bij cliënten en psychotherapeuten (werkklimaat); i.s.m. HS Leiden

Group Climate Instrument

- Leefklimaat vragenlijst: 29 items, aangepast aan LVB
- Groei, support, repressie en sfeer
- Open vs gesloten klimaat: kwaliteit in algemene zin

Wat zijn eerste bevindingen? (Elien Neimeijer et al.)

- LK hangt samen met 'afdeling' en veel minder met 'cliëntkenmerken'.
- **Ondersteuning** is belangrijkste factor (responsiviteit, sociale relaties) = tegemoetkomen aan basisbehoeften
verbondenheid, competentie, autonomie (zelfdeterminatie-theorie)
- Begeleiders kunnen LK verbeteren: op teamniveau, op individueel niveau: teamgerichte coaching? (Knotter et al.)

Leefklimaat, agressie en LVB

- Agressie hangt samen met kwaliteit leefklimaat (open) en negatief teamfunctioneren (uitvoeren van afspraken, samenwerking, luisteren naar elkaar)
- Geen verschillen in leefklimaat tussen cliënten met en zonder LVB in forensische voorziening.
  - cliënten met een LVB blijken goed in staat de lijst in te vullen en het leefklimaat te beoordelen
  - cliënten hebben dezelfde basisbehoeften

Leefklimaat en diversiteit (Sevgi Sevilir et al.)

Cliënten met Turkse/Marokkaanse achtergrond beoordelen het leefklimaat anders:

Verschillen met name bij *Ondersteuning* en *Groei*

- toekomstperspectief
- ruimte krijgen van groepsleiding
- vertrouwen krijgen en respect
- rechtvaardig behandeld worden
- klachten serieus nemen
- aandacht voor gevoelens en argumenten

Afstemmen van bejegening: waar rekening mee houden?

Interventies bij cliënt - aanvullend op goed leefklimaat

- EMDR
  - onderdiagnostiek, ADIS-LVB (Mevisen et al.), congres 1-9!
- Psychomotore therapie (Bellemans et al., in press)
  - lichaams- en bewegingsgericht
  - lichaamsbewustzijn, stress en coping
- Voedingssupplementen bij agressie (David Gast, onderzoeker)

Voedingssupplementen voor agressieproblematiek

Toenemend aanwijzingen voor gunstig effect:

- Schoenthaler et al. (1997); Schoenthaler & Bier (2000); Gesch et al. (2002); Long & Benton (2013); Tammam et al. (2016); Raine et al. (2016)
- In Ned: **Zaalberg et al. (2010)**

Zie Meta-analyse van Gajos & Beaver (2016)
- 40 studies omega 3 op agressie

Supplementen kunnen een rol spelen in prikkeloverdracht zenuwen, energiehuishouding, gevoel van welzijn e.d.
(kan zijn verminderd door roken, genetische factoren, medicatie e.d.)

Interventie start januari 2018 (David Gast et al.)

- 200 mensen met een (licht) verstandelijke beperking worden geïnccludeerd (100 actief, 100 placebo)
- Vertonen regelmatig agressief gedrag, 12 tot 40 jaar
- Interventie: dagelijks vitamines, mineralen en essentiële vetzuren (omega 3)
- Interventieduur 16 weken + 2 weken run-in tijd
- Uitkomst op: agressief gedrag, stress, kwaliteit van leven, e.d.

Stressregulatie: slim horloge om stress te meten – en te reguleren? (Peter de Looff)

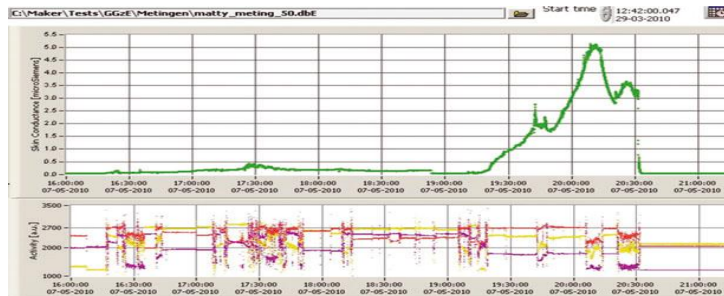
- Empathica meet hartslag & huidgeleiding (zweet)

Casus (H. Nijman et al.)

- Groepsleider registreert agressief gedrag tussen 20-21 uur
- Huidgeleiding ziet een gestage toename van stressniveau voorafgaand aan incident

Dank voor uw aandacht. Bij vragen of opmerkingen:

r.didden@pwo.ru.nl